

Anton Buttigieg

u n-natura umana

(minn Charles Briffa)

Ingħad li Buttigieg “ma jifridx il-poezija mill-ħajja u lanqas il-ħajja mill-poezija”⁽¹⁾, kuncett parallel mad-definizzjoni li Dryden ta fuq il-letteratura immaginattiva⁽²⁾. Il-poezija ta’ Buttigieg hija xbiha tan-natura umana u tipprova tislet il-verità dwar l-umanità. Dan trid twettqu billi tithaddet fuq il-karatteristici gewwieni tan-nies – karatteristici li jistgħu jkunu kemm sbieħ u kemm koroh. Hekk jistqarr Buttigieg stess meta jgħid li hu għanna dwar dinja li ra: “dinja ta’ ġmiel imħallat bil-kruħa, dinja ta’ ferħ imħallat bin-niket⁽³⁾ – taħlit li jixħed il-qlubija u t-tama. Kultant Buttigieg ifakkarni fil-ħsieb ta’ Robert Bridges : “The almighty cosmic Will fidgeting in a trap.”⁽⁴⁾

Buttigieg tlaqqam il-poeta tan-natura jew ta’ l-osservazzjoni, imma huwa aktar il-poeta ta’ l-esperjenza, ta’ moħħ il-bniedem. Għaliex il-poeziji huma esperjenzi specjalji li fl-osservazzjoni tagħhom hallewlu influwenza shiħa. Id-dehra tan-natura umana fil-poezija tiegħu hija istruttiva. It-tagħlim huwa għall-fatti dwar l-umanità, ukoll meta jikteb versi umoristici⁽⁵⁾. L-implikazzjoni hawn hija li l-poezija tista’ tkun forma ta’ tagħrif. It-tagħrif jogħġog l-ewwelnett għax hu ppreżentat b’mod pjacevoli fil-lirika u t-tieni għax hu gost li tkun infurmat. Buttigieg jiddeskrivi lill-bniedem li jara, kif inhu, kif josservah. Dan jagħmlu wkoll meta mhux isawwar xi poežija.

Kittieb jikkomponi siltiet shaħ skond kif iħares lejn il-ħajja. Hekk l-espressjoni tiegħu tīgi stampa kemmxejn idduplicata tal-proċess ta’ ħsibijiet li jkunu daru u tgħarblu go moħħu. Il-mezz li jinqeda bih – poežija jew proża – jiddependi fuq il-perċezzjoni tiegħu lejn l-arti verbali li spiss tlaqqa’ l-immaġinattiv mar-real. Imma l-bixriet spiritwali li jaġtu kontinwità lill-kuncetti tiegħu kollha jidheru l-istess hu x’iñnu l-mezz ta’ espressjoni. Il-ħsieb u l-implikazzjonijiet tal-kuntest jistgħu jinsabu l-istess kemm fil-poezija kif ukoll f’biċċa proża anki meta l-iskop ewljeni ma jkunx letterarju.

Buttigieg il-poeta huwa l-istess bniedem li għal żmien twil kien jikteb il-messaġġ tiegħu bħala president ta’ l-Għaqda tal-Muzika “San Gejtanu” fil-Programm tal-Banda San Gejtanu (PBSG). Xi elementi li jħaddem il-poeta jitfaċċaw ukoll għand il-president ta’ l-Għaqda. Ruħ il-kittieb tkun go fih u ssegħi kull meta jinsatar b’xi forma.

L-aspetti tan-natura umana li jittratta Buttigieg huma tad-dinja ta’ madwaru u ta’ żmienu. Huma nies komuni u l-ħajja tagħhom m’hiġiex tar-rejet. Fil-poeziji naraw mara li nqabdet tqila bla ma riedet (**Mariella**), mara belha mwarrba (**Lil Ziti**), tilwim bejn il-miżżewwġin (**Peppi u Peppa**), maħbubin jinhabbu (**L-Għarūs lill-Għarusa**), firda tal-mewt (**Qatt!**), in-nies jonxru fil-kerrejjiet (**Pjazza Fra**)

Diegu).

Fil-messaġġi tiegħu ghall-programmi tal-festa jitkellem dwar l-emigrant(6), dawk li jagħmlu kollex ghall-flus (**PBSG** 1967), il-partitarji tal-banda (**PBSG** 1972). Ir-riflessjoni ta' Buttigieg fuq in-natura umana tieħdu fil-ftuħ ta' l-univers biex il-lirika tiegħu tilhaq kemmnejn dimensjonijiet wiesgħa⁽⁷⁾. Tant li bħala poeta jhoss il-vantagg tiegħu bħala bniedem perċettiv:-

Jiena poeta,
bniedem privileggjat,
hekk Alla għamilni;
wisq aktar minn kulhadd
inhoss
l-immensità tas-sema
izraq u hieni,
aktar inhoss
l-immensità tan-niket.

(Jiena Poeta)

Il-vjaġġ tiegħu li jiftah f'wesgħat kbar iġiegħlu jinqata' mill-parrokkjalizmu ha jfisser aspett mill-umanità:-

Qaddis, il-kelma li ħolqu l-Appostli għall-insara, tfisser bniedem differenti mill-ohrajn għall-imgieba tajba, ħniena u mħabba tiegħu lejn Alla u lejn il-proxxmu, bniedem li jrażjan lilu nnifsu u għalhekk iservi ta' eżempju tajjeb lill-ohrajn. Għalhekk in-nisrani ta' żmien l-Appostli kellu jkun bniedem differenti minn dak fis-soċjetà ta' żmienna maħkuma mill-kefrija, mibegħda u firda.

(**PBSG** 1978)

Hu jemmen f'dan il-ftuħ: "Il-Festa ta' San Gejtanu sservi biex tagħti eżempju lil Malta Kollha" (**PBSG** 1980).

Dan il-ftuħ tematiku Buttigieg jagħmlu f'bosta mill-messaġġi li kiteb minn sena għal sena. L-egħluq tal-parrokkjalizmu Hamruniż kien iwessgħu meta kien jitkellem fuq it-tradizzjonijiet Maltin (**PBSG** 1969), l-imħabba għall-proxxmu (**PBSG** 1977), is-sinjifikat veru tal-qaddis (**PBSG** 1978), il-provvidenza fil-ħsieb tal-patrun (**PBSG** 1979), il-folklor tal-festi fl-antik (**PBSG** 1980), il-karită mal-proxxmu u l-paci (**PBSG** 1981, 1982). L-istil tal-messaġġi huwa distint minn dak tal-lirika mhux għax wieħed juža l-proza u l-ieħor il-poeżija, imma għaliex l-iskop tal-kitba huwa differenti. Fil-messaġġi l-funzjoni primarja tal-lingwa hija t-trasmissjoni ta' l-informazzjoni – tagħrif siewi mlewwen b'waqtiet emotivi u b'ifilsa mill-kitba ġurnalistika li tressaq is-sensazzjonalizmu u l-appell imma tqanqal ukoll poteri qawwija ta' għarfien, immaginazzjoni u ħila lingwistika fl-interpretazzjoni tal-briju tal-festa.

X'uħud minn dawn l-elementi jidhru fil-konxju tal-kittieb anki jekk naraw il-kapaċitā deskrittiva tiegħu:-

Dari l-festa tar-rahal kienet l-uniku divertiment li kellu l-poplu tar-rahal ma' tulek, ja sena, u għalhekk kulhadd kien jagħmel mill-ahjar li jista' biex iħejji għal din il-festa. Ma kellhomx flus biex jagħmlu l-murtali, u għalhekk kienujisparaw il-maskli; ma kellhomx flus biex jagħmlu l-pavaljun tad-darrapp u għalhekk kien jagħmlu l-pavaljun bil-weraq tal-ħarrub. Il-qiegħha tal-Knisja kienet tal-franka u mhux tar-rħam kif inhi llum u għalhekk kienu wkoll jiksuhha bil-weraq tal-ħarrub. Jekk darba f'sena kienu jagħmlu libsa

kienu jżanżuha fil-Festa tal-Patrun. Minn dan kollu twieled folklor sabiż li hu ta' Malta biss u li jservi ta' seher għat-turisti li qegħdin imorru jaraw il-festi bil-mijiet.

(PBSG 1980).

Din l-id konxja tixhed ħila deskrittiva anke jekk ma tlaħhaqx mal-ġmiel essenzjali ta' stanza li taqbad is-seħer ta' xena Għawdxija:

Mal-gholjet tiegħek jiżżeरżaqq
raba' mżewwaq ħbula, ħbula;
merħliest bojod dwar il-knisja
id-djar ckejkna ta' l-irħula.

(Il-Ballata ta' L-Assedju ta' Ghawdex).

Uħud mill-messaġġi miktuba mill-Avukat Anton Buttigieg, bħala President tal-Għaqda tal-Mužika San Gejtnu, li gew pubblikati fil-programmi tal-festa.

Mument fil-grajja tal-Hamrun jorbtu ma' l-istorja soċjali, reliġjuża jew folkloristika. Tlaqqiġi bħal dan ġie apprezzat minn G. Yates meta Buttigieg laqqa' l-espressjoni Gappuniżha ma' ambjent Mediterranean⁽⁸⁾. Il-ftuħ kosmiku jissens minn "qalb li tittama tabilhaqq li hemm il-hena ta' dejjem"⁽⁹⁾, u bħal Wordsworth donnu jrid bil-ġentilezza tiegħi jikkonsla lill-bniedem li qed ibati — "There is a comfort in the strength of love."⁽¹⁰⁾

Fil-poeziji l-lingwa tiegħi hija arti. Bhala poeta Buttigieg juža bosta drabi għoddha tradizzjoni. Imma t-tradizzjonalista jista' xorta jitqies bħala innovatur meta joffri l-qadim b'mod gdid — u jiġi wkoll ikun ra xi haga ġdid. Jinqeda bl-ambjent naturali u jdeffiislu sentimenti li jagħtu sens ta' religjon. "Tassew, in-natura hija l-fidi ta' Buttigieg, hija l-interpretu tal-krizi u ta' l-hena ta' l-eżistenza."⁽¹¹⁾ Is-sejħa tan-natura tgħaqqu il-gost mal-verità u għal dan il-ġhan tiswielu ħafna l-immaġinazzjoni li trid tissussidjalu r-ragħuni.⁽¹²⁾

Il-poezija f'idejh issir illustrazzjoni tan-natura umana. Il-gost tal-qarrej huwa li jara din in-natura kif għarbilha l-poeta b'lingwa espressiva. In-natura umana li jpoggilna quddiemma hija dik li fl-essenza tagħha kull osservatur bil-għaqal digħi jaf biha, ghalkemm il-mod ta' prezentazzjoni forsi qatt ma jkun ġarrbu – donnha tqorob lejn dak li Keats f'wahda mill-ittri tiegħi sejjah “kważi tifkira”. Il-poeta jidher b'mahżen ta' partikularitajiet li permezz tagħhom jiżvela l-ġeneralitatijiet li minnhom il-qarrej jaśal għall-ġħarfien dwar in-natura umana in generali. Minn dan il-proċess jitwield il-valur istruttiv.

Lill-Banda “San Gejtanu”, Hamrun, sunett li Buttigieg sawwar fil-5 ta’ Lulju 1956 fl-okkażjoni ta’ egleju il-50 sena ta’ għomorha, jīgħor fih ħafna mill-elementi li qed nirreferi għalihom hawn. Ir-referenza għall-poeta legġendarju pre-Omeriku torbot f’relażżjoni klassika l-banda Hamruniża. Is-similarityà fil-paralleliżmu tal-ħila ta’ Orpheus, li kien isahħar il-bhejjem slavaq bil-mużika tiegħi, mas-sengħa tal-bandisti Hamruniżi toħroġ il-metafora ta’ tindif fost il-moralità tal-partitarji f’isem l-ispirtu ċiviku u patrijottiku li jixraq lill-poplu civilizzat. Fil-qalba ta’ din l-immaġinazzjoni msejsa fuq il-perċeżżjoni tas-sinjifikat simboliku tal-banda titfaċċa t-tagħlima. Il-ftuħ storko-religiżu jikxf tradizzjoni marbuta mal-mitologija biex festa ta’ post tgħaqqa lill-poplu f’wieħed ha jimxi lejn it-tajjeb u s-sabih. Hsieb universali li fl-ġħaqda jinsab il-progress socjal u morali. Il-banda taqqid l-funzjoni ta’ *sacer interpresque deorum* (kif Orazju sejjah lil Orpheus) għaliex l-arpa tal-poeta tinfexx iddoqq l-ġħarfien tan-natura umana li tista’ tbaxxi lilha nnifisha għal degradazzjoni f’mumenti ta’ briju u xalar goff.

Dan huwa hsieb magħruf mill-qarrej. Il-poeta jillustrah aktar milli jiżvelah. Il-kważi tifkira tas-sunett hija ppreżentata b'mod effettiv u konvinċenti sabiex il-qarrej isahħħah l-ġħarfien tal-verità u jgħeddu is-sustanza ta’ dik il-verità fl-ottimiżmu tal-poeta – attitudni li tavyċċina lejn it-tama ta’ soċjetà ahjar. Meta nilmu li ħaża li konna nafu qiegħda ppreżentata b'mod gdid, kif imħaddha mill-poeta, nikkombinaw l-ġħarfien mas-sens ta’ penetrazzjoni ha nifmu aktar.

Jidher li Buttigieg huwa poeta (fis-sens ta’ hallieq) għal bosta nies f’kull żmien. Il-filosofija morali (u forsi matura) tiegħi tappella l-aktar għal x’uhud, il-ġibda tiegħi għas-sens ta’ natura għal xi oħraejn, il-mistiċiżmu tiegħi għal xi ftit, it-tiftix fil-qalb umana għal ħafna u l-modulazzjonijiet tal-kitba tiegħi x’aktarxi li għal kulhadd. Fil-qosor nistgħu ngħidu li kien bniedem jikteb għall-bnedmin għax ma kellu ebda delużjoni li l-affezzjonijiet bażċi umani kienu jinhassu biss minn min kien raffinat.

REFERENZI:-

1. “Anton Buttigieg: Poeta Romantiku” f’*Studji Kritici Letterarji* G. Aquilina (Lux Press, Hamrun 1969), p. 146.
2. *Essay of Dramatic Poesie* (1668) J. Dryden.
3. “Kelmtejn ta’ Qabel” f’L-Għajnejn tas-Sittin A. Buttigieg (KKM, Malta 1974) p. 8.
4. Ikkwotata f’*Two Cheers for Democracy* ta’ E.M. Forster (Penguin, Ingilterra 1965) p. 64.
5. Kummentarju għal Nru. 41 minn P. Serracino Inglott f’*Linji Godda* (KKM, Malta 1973).
6. *Għibla tad-Deheb 1906-1956* (G. Muscat, Valletta 1956) p. 13.
7. “Anton Buttigieg: Il-Lirika tal-Misteru Mohbi fil-Hlejja” O Friggieri f’*Il-Malti l-ewwel u t-tieni ktieb* 1986, p. 5.
8. “Preface” G. Yates f’*Il-Muża bil-Kimono* (Union Press, Malta 1968) p. 3.
9. P. Serracino Inglott *op. cit.*
10. Michael: *A Pastoral Poem*, W. Wordsworth.
11. “Anton Buttigieg: In-Natura Thaddan Kollox” f’*Ir-Ruh fil-Kelma* O. Friggieri (KKM, Malta 1973) p. 69.
12. “Anton Buttigieg: Poeta Liriku” G. Zammit f’*Qasba mar-Riħ* (Freedom Press, Malta 1967) p. i.